

UO’K 371.2 (575.1)

BO’LG’USI TEXNOLOGIYA TA’LIMI O’QITUVCHINING PEDAGOGIK AMALIYOTINI TASHKIL ETISH METODIKASI

*Samarqand Davlat Universiteti Kattaqurg’on filiali
Maktabgacha boshlang’ich ta’lim, sport kafedrası dotsenti*

Igamov Sobir Salimovich

O’zbekiston-Finlandiya pedagogika institute

Texnologik ta’lim kafedrası o’qituvchisi

Fozilov Bexruz Qosimovich

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada bo’lg’usi o’qituvchilarning tayyorgarlik darajasida pedagogik amaliyot qanday o’rin tutishi ularda ko’nikma va malakarni tarkib toptirishning mazmuni, mohiyati, shakl va metodlari haqida so’z yuritiladi.

Kalit so’zlar: kasbiy tayyorgarlik, pedagogik amaliyot, kasbiy ko’nikma va malaka, o’qituvchilik faoliyati.

ABSTRACT:

This article talks about the content, essence, form and methods of the formation of skills and competences, the place of pedagogical practice in the preparatory activities of the future teacher.

Keywords: professional training, pedagogical practice, professional skills and qualifications, teaching activity.

KIRISH

Rivojlanib borayotgan O’zbekistonda ta’lim sohasiga juda katta e’tibor qaratilib kelinmoqda. 2020-yil 23-sentabrda qabul qilingan Ta’lim to’g’risidagi qonunning yangi tahriri ta’lim tizimiga juda katta o’zgarishlar kiritdi. Mazkur qonunning 35-moddasida “O’quv rejasida, qoida tariqasida, ta’lim jarayonining jadvali, o’qitishning boshlanishi, muddati va davriyligi, o’quv yillari, choraklar, semestrlar, amaliyot, ta’tillar hamda attestatsiya, ajratilgan haftalar soni, o’rganiladigan fanlar (modullar) va ularga ajratilgan soatlar (kreditlar) hamda boshqa zarur parametrlar aks ettiriladi”. Ta’lim oluvchilarning amaliyotni o’tash tartibi va uni tashkil etish ta’lim sohasidagi vakolatli davlat boshqaruvi organlari tomonidan belgilanadi deyilgan. Ta’lim oluvchilar kasbiy ko’nikmalarini mukammal egallashi uchun o’quv rejalari va muayyan fanlarning o’quv dasturlarida o’quv va ishlab chiqarish amaliyotlarini o’tashlari shart. [1].

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Amaliyotlar bakalavr ta’lim jarayoninig majburiy qismi bo’lib, talabalarning kasbiy tayyorgarligi, amaliy ko’nikmalari va kompetensiyalarini shakllantirishga

yo'naltiriladi. Bakalavrlar tayyorlashda ko'plab amaliyot turlari o'tkaziladi. Shulardan biri pedagogik amaliyotdir [2]. Pedagogik amaliyot bo'lg'usi pedagogning kasbiy tayyorlash tizimining asosiy va muhim bo'g'inidir.

Pedagogik amaliyot o'qituvchining nazariy ta'limi va bo'lg'usi mustaqil faoliyatini bog'laydigan hamda kasbiy ko'nikma va malakalarni shakllantirishni ta'minlovchi jarayon bo'lib, dastlabki tajriba maktabi hisoblanadi.

Pedagogik amaliyot – bo'lg'usi o'qituvchilarni tayyorlashda o'quv pedagogik jarayonining asosiy qismi hisoblanadi. Pedagogik amaliyot namunaviy va ishchi o'quv rejasiga mos ravishda amalga oshiriladi. Pedagogik amaliyotning mazmuni amaliyot turiga qarab, kafedrada ishlab chiqilgan dasturiga mos bo'ladi. Pedagogik amaliyot o'quv mashg'ulotlaridan ajralgan holda tashkil etiladi.

Pedagogik amaliyotning maqsadi – bo'lg'usi o'qituvchilarni kasbiy faoliyatga tayyorlash, olgan bilimlarini amaliyotda sinab ko'rish, pedagogik faoliyat mas'uliyatini his etish va o'z ustida ishlash ko'nikmasini shakllantirish, shuningdek, tajribali o'qituvchilarning ish faoliyatini o'rganishdan iboratdir. Pedagogik amaliyot vazifalari: [3].

- Talabalarda o'qituvchi kasbiga qiziqishni tarbiyalash;
- Pedagogik faoliyat haqida bir butun tushunchani shakllantirish;
- Pedagogik ko'nikma va malakalarni shakllantirish;
- Pedagogik faoliyat bo'yicha tajribani yaratish.

Pedagogik amaliyot bo'lg'usi o'qituvchining o'qituvchilik faoliyatiga qo'yayotgan ilk qadami hisoblanadi.

Pedagogik amaliyot – kasb ta'limi yo'nalishlari uchun qo'llaniladi va pedagogik mahoratni oshirishga qaratiladi. Bo'lg'usi o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligi pedagogik amaliyot bilan birgalikda kechadi. Pedagogik amaliyotning eng muhim vazifalaridan biri bu bo'lg'usi mutaxassislarining kasbiy tayyorgarligini shakllantirishdir.

Pedagogik amaliyotning samaradorligi quyidagilarda ko'rinadi:

Pedagogik amaliyot talabalarda tanlangan mutaxassislikning o'ziga xosligidan kelib chiqqan holda intellekt va mantiqiy tafakkurni rivojlantirishdan iborat bo'lib, mazkur vazifani bajarish asosida ta'lim oluvchilarning kasbiy tayyorgarligi

ta’minlanadi. Bunda kasbiy tayyorgarlikning asosiy mezonlari sifatida bo’lg’usi mutaxassisning faoliyatga amaliy tayyorgarligi va ixtisoslik doirasidagi bilim, ko’nikma va malakalarning o’zlashtirish, kasbiy faoliyat talablariga moslashish darajasi belgilanadi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Bo’lg’usi texnologiya o’qituvchisi butun faoliyati davomida ma’naviy-axloqiy hamda kasbiy sifatlarining yanada takomillashishi, kasbiy kompetentlikning shakllanishi uchun zarur bo’lgan bilim, ko’nikma va malakalar darajasini ifodalaydi. Keltirilgan mazkur vazifalarning amaldagi ijrosi pedagogika oliy ta’lim muassasalari oldiga qo’yiladigan masalalardan eng muhimi, ya’ni bo’lg’usi o’qituvchilarni tayyorlash jarayoniga nisbatan innovatsion yondashuvlarni talab etadi:

- mehnat bozori talablari hamda ilm-fan, texnika, texnologiya va iqtisodiyotning eng so’nggi yutuqlari asosida uzviy ravishda takomillashtirilib turiladigan kasbiy ta’lim dasturlarini yaratish;

- uzluksiz ta’lim, ilm-fan va ishlab chiqarish orasidagi o’zaro mustahkam integratsiyani yo’lga qo’yish;

- ta’lim muassasalarini zamonaviy moddiy-texnik baza va o’quv-uslubiy adabiyotlar bilan ta’minlash;

- oliy ta’lim tizimiga yuqori malakali o’qituvchi, metodist va muhandis pedagoglarni jalb etish;

- bo’lg’usi o’qituvchilarning bilish faolligi, kreativ qobiliyatlarini rivojlantirish, shuningdek, ularda faol kasbiy motivatsiyani qaror toptirish;

- oliy ta’lim muassasalari o’quv amaliyotiga innovatsion o’qitish texnologiyalarini keng tatbiq etish zaruriy omillardan hisoblanadi [5].

Bo’lg’usi o’qituvchilarning pedagogik amaliyoti mobaynida ularga kerak bo’ladigan asosiy narsa bu – kasbiy bilimdir.

Kasbiy bilim – aniq mehnat faoliyati doirasida bajariladigan ishlar uchun zarur bo’lgan axborotlar va o’zlashtirilgan nazariy ma’lumotlar birlashmasidir.

Kasbiy ko’nikma va malakalar – amaliy faoliyat jarayonida paydo bo’ladigan, shaxsning o’zlashtirilgan kasbiy bilimlarini anglangan ish harakatlariga aylanishidagi avtomatlashgan usuldur.

O’rta maktab o’qituvchisining ixtisoslashgan tavsifnomasi-professiogrammasini yaratishda N.V. Kuzmina, Z.F. Esarova, M.G. Davletshin, M. Abdullajonova, T. Hamroqulov va boshqalar quyidagi kasbiy malakalarni farqlaydilar [4].

1. Gnostik malakalar.
2. Konstruktiv malakalar.
3. Kommunikativlik.
4. Tashkilotchilik malakalari.

Gnostik (yunoncha “gnosis” – “bilish”) malakalar tarbiyachining bilim sohasiga taalluqli bo’lib, bolalarning individual-psixologik taraqqiyot darajasini aniqlay bilish, o’zining tajribasi va pedagogik faoliyatiga reflektiv yondashish, ilg’or tajribalarni o’rganish, novatorlik, pedagogik-psixologik adabiyotlardan foydalana bilish, empatiya va pedagogik ziyraklik doirasidagi malakalarni mujassam etadi.

Konstruktivlik (loyihalash qobiliyatiga egalik) – bu tarbiyachining pedagogik jarayonni metodik jihatdan to’g’ri loyihalashtirishi va tashkil etishiko’zda tutiladi. Bunda ta’lim jarayoni natijalarini prognoz qilish, o’quv-tarbiya jarayonini maqsadli loyihalash, o’quvchilarning yosh va individual xususiyatlaridan kelib chiqib ta’limiy, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi maqsadlarni to’g’ri belgilash va darsning texnologik tuzilmasini aniq belgilash, amalga oshirish bilan bog’liq malakalar nazarda tutiladi.

Kommunikativlik – bu tarbiyachi-pedagogning alohida xususiyati bo’lib, unda o’quvchilar va hamkasblari bilan o’zaro hamkorlik muloqoti nazarda tutiladi. Bunda tarbiyachining bolalarni o’ziga jalb etishni bilishi, o’quvchilar va ota-onalar bilan muloqotni tashkil etishi, boshqarishi va nazorat qilishi, ular bilan pedagogik psixologik nuqtai nazardan maqsadga muvofiq o’zaro aloqa bog’lashga, shaxslararo munosabatlarni faollashtirishga qaratilgan malakalardir. O’quvchilar bilan muloqotda pedagogik tayyorgarlikning muvaffaqiyatli bo’lishi ko’p jihadan o’qituvchining kommunikativ ko’nikma va malakalarni uzluksiz ravishda egallab borishi, uni qo’llay olish layoqatiga bog’liq.

Tashkilotchilik – tarbiyachining o’quvchilar jamoasini uyushtira bilishi, jamoani jipslashtira olishi, o’quvchilarning bilish faolligini faollashtira olishi, shaxsiy tajribasi va ilg’or pedagogik g’oyalarni dars jarayoniga tatbiq eta olishi bilan tavsiflanadi [6]. Pedagogik amaliyot ishlarini tizimli yo’lga qo’yish va uning uslubiy ta’minotini yaratish kasbiy moslashtirish jarayonidagi muhim tashkiliy-metodik shart-sharoitlardan biri bo’lib hisoblanadi.

XULOSA

Xulosa o’rnida shuni aytib o’tish joizki, bo’lg’usi o’qituvchilarning faoliyatida pedagogik amaliyot beqiyos o’rin tutadi. Har bir pedogog qanday qobiliyatlarga ega bo’lishi va gnostik malakalar, konstruktiv malakalar, kommunikativlik, tashkilotchilik malalkalarni egallashda pedagogik amaliyot muhim ahamiyatga ega. Albatta shuni ham aytish zarurki, talabalarning o’quv davri mobaynida egallagan kasbiy ko’nikma va malakalarini amaliyotda qo’llash uchun ham eng qulay fursat pedagogik amaliyot hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO’YXATI.

1. O’zbekiston Respublikasining Qonuni Ta’lim to’g’risida Qonunchilik palatasi tomonidan 2020-yil.
2. O’zbekiston uzluksiz ta’limining davlat ta’lim standarti. Oliy ta’lim davlat ta’lim standarti 2021-yil 16-iyul.

3. B.Xadjayev, A. Choriyev, Z. Saliyeva. Pedagogik tadqiqotlar metodologiyasi. Toshkent “iqtisodiyot dunyosi” 2018.
4. Haydarov F.I., Xalilova N.I. Psixologiya fanlarini oʻqitish metodikasi. Oʻquv qoʻllanma. – T.: Nizomiy nomidagi TDPU, 2006. B– 18-32.
5. Tolipov Oʻ. Q oliy pedagogik taʼlim tizimida umummehnat va kasbiy koʻnikma hamda malakalarni rivojlantirishning pedagogik texnologiyalari/ Monografiya. – T.: Fan, 2004. b – 73-80.
6. Xusnidinova Gulnoza Zoxidjon qizining Magistrlik dissertatsiyasi «Boʻlajak oʻqituvchilarni kasbiy moslashtirishning pedagogikshart-sharoitlari ».
7. Baydjanov, B. (2021). Protection from the threat of harmful information that negatively affects the physical and mental development of students as a pedagogical problem. “Innovative technologies in sports and physical education of the younger generation”. Collection of materials of the international online conference. (1). <https://doi.org/10.47100/.v1i1.71>
8. Karimova, M., & Tuychieva, R. (2019). The pedagogical basics of training students for professional, moral and educational function. Scientific Bulletin of Namangan State University, 1(10), 311-317.
9. Maksudov, U. K. (2020). Issues of national values and social activity of students in the development of positive psychology. In Психологическое здоровье населения как важный фактор обеспечения процветания общества (pp. 394-396).
10. Saidkulovich, S.B., The Social Pedagogical Necessity of Developing Students' Aesthetic Culture in the Process of Globalization. International Journal of Innovations in Engineering Research and Technology, 8(1), 75-77.
11. Уринова, Н. М., & Хусенова, С. Б. (2021). Бўлажак ўқитувчиларни тарбиявий ишларга тайёрлашнинг технологик модели. Инновации в педагогике и психологии, 4(7).